

Working together
www.asistentasociala.ro

Revista de cercetare și intervenție socială

Review of research and social intervention

ISSN: 1583-3410 (print), ISSN: 1584-5397 (electronic)

Selected by coverage in Social Sciences Citation Index, ISI databases

Situația tinerelor din România practicante ale sexului comercial [The status of female sex workers in Romania]

Marian Preda, Doru Buzducea, Florin Lazăr, Vlad Grigoraș

Revista de cercetare și intervenție socială, 2009, vol. 24, pp. 21-40

The online version of this article can be found at:

www.cceol.com

www.asistentasociala.ro

www.expertprojects.ro

Published by:

Lumen Publishing House

On behalf of:

„Alexandru Ioan Cuza” University,

Department of Sociology and Social Work

and

Holt Romania Foundation

Additional services and information about Social Work in Romania can be found at:

Virtual Ressources Center in Social Work

www.asistentasociala.ro

Situația tinerelor din România practicante ale sexului comercial¹

[The status of female sex workers in Romania]

*Dr. Marian PREDĂ, Dr. Doru BUZDUCEA,
Dr. Florin LAZĂR, Dr. Vlad GRIGORAȘ
University of Bucharest, Romania
Faculty of Sociology and Social Work
Str. Schitu Măgureanu 9, sector 5, Bucharest
Tel.: + (4021) 315.31.22*

Abstract

The transition from communism to democracy experienced by East-European countries in the last 19 years generated negative social phenomena such as poverty, unemployment, migration but also less visible and hard to control social problems like commercial sex work. A research focused on the risk of HIV infection among young female sex workers (FSW) is rather new for Romania and even in the region. This type of researches are rare due to the high difficulties in sampling and data gathering about this hard-to-reach population. Commercial sex work is a social problem whose effects are not visible and hard to measure as well as multidimensional: spread of HIV and other STIs, economic and financial crime, deviance, abuses and violence, association with drug addiction.²

Keywords: *risk, commercial sex, HIV, social services, social policy*

¹ În cercetare vom utiliza deseori acronimul FSW (engl. female sex workers) - femeii practicante ale sexului comercial

² Cercetarea face parte dintr-un proiect mai larg al UNICEF în care au fost implicate sub o coordonare comună pe lângă România alte șase țări (Albania, Bosnia&Herțegovina, Moldova, Muntenegru, Serbia și Ucraina), iar fiecare țară a avut libertatea de a alege atât numărul grupurilor cu risc crescut de infecție cu HIV cât și metodologia și modalitatea de aplicare a acesteia.

Introducere

Societatea actuală în general și cea post-comunistă în special este caracterizată de multiple probleme sociale și riscuri asociate lor; unele se referă la societate în ansamblu, la toți cetățenii, altele la grupuri specifice. Între riscuri, cele referitoare la sănătate și la viață sunt, cu certitudine cele mai importante. Între aceste riscuri, acela de a contacta boli incurabile precum SIDA sau foarte grave precum hepatita sau sifilis sunt în mod cert pe primele locuri.

Riscurile cele mai grave referitoare la adolescenți au fost considerate cele legate de contactarea virusului HIV care conduce la SIDA, cele mai frecvente căi de contactare a virusului fiind sexul neprotejat și injectarea cu seringi contaminate. Una dintre categoriile de adolescenți considerată a fi în risc major de infecție cu HIV este a celor care practică sexul comercial în condiții improprii. Desigur, riscurile ce caracterizează aceste grupuri sunt multiple, nu se referă doar la infecția cu HIV: unii contactează virusii altor boli grave precum hepatita sau sifilisul, alții sunt lipsiți de libertate, traficați, exploatați sexual etc.

Pe lângă gravitatea acestor riscuri pentru fiecare dintre adolescenți, prin încălcarea drepturilor lor fundamentale, riscul de transmitere a bolilor infecțioase către cei cu care intră în contact este atât de mare încât poate conduce la adevărate „cataclisme” sociale prin răspândirea lor în masă precum și la imposibilitatea de a mai stopa și de a mai putea finanța public prevenția și tratamentul datorită costurilor uriașe.

Originea sexului comercial este antică, de-a lungul civilizațiilor existând anumite ritualuri și prevederi legale, unele pro, altele contra acestei practici (Richard, 1986). Prostituția este considerată cea mai veche meserie din lume fiind întâlnită la popoarele primitive (Lerner, 1986), supraviețuind chiar și în perioada inchiiziției, fapt ce demonstrează că face parte din categoria problemelor sociale care nu dispar. Nu există statistici oficiale dar la nivel mondial se apreciază existența a câtorva milioane de femei care practică sexul comercial, un număr mare dintre acestea provenind din țările afro-asiatice. Consecințele sexului comercial sunt grave atât la nivelul practicantelor, prin riscurile la care se expun, cât și la nivelul societății în ansamblu (Plamondon, G., 2002).

Practicantele sunt, de regulă, fete tinere care fie au fost victime ale traficului de persoane, fie din alte motive (tensiuni și dezorganizări familiale, lipsa unei familii, a unui loc de muncă, sărăcia) ajung să practice pentru o perioadă servicii sexuale cu diverse persoane contra unor sume de bani adeseori ne semnificative (ARAS, 2005). Câștigurile obținute din dezvoltarea acestor adevărate rețele de exploatare sexuală sunt imense și greu de cuantificat și fiscalizat întrucât fac parte din economia subterană.

Din punctul de vedere al politicilor publice, prostituția este un fenomen social controversat. Soluțiile date de-a lungul timpului au fost fie de interzicere și

pedepsire, fie de legalizare. Există țări (ex. Olanda) care au legalizat prostituția dând posibilitatea practicării ei în anumite stabilimente, în mod controlat din punct de vedere sanitar și fiscal, iar alte țări, printre care și România, în care se interzice și pedepsește practicarea prostituției. Țările în care prostituția este legalizată o privesc drept o muncă (Weitzer, 2007), înlocuind temenul de prostituție cu cel de practicare a sexului comercial (*commercial sex work*).

Argumentele în favoarea legalizării fac referire în mod special la posibilitățile de control medical și fiscal, la protecția practicantelor și a celor care apelează la astfel de servicii, iar argumentele contra legalizării aduc în discuție legitimarea socială a prostituției prin recunoaștere legislativă, fapt ce ar putea conduce la o creștere a fenomenului. Dincolo de aceste dezbateri și argumente pro și contra, prostituția există și se practică ilegal la cote ridicate. În privința reintegrării și a serviciilor de suport adresate practicantelor de sex comercial, în special după ce renunță la practicarea acestui gen de activități, constatăm o dezvoltare insuficientă a acestora nu doar în România, ci și la nivel european (Iatridis, 2000).

Metodologia cercetării

Obiectivele cercetării

- identificarea comportamentelor pe care le adoptă adolescenții cu risc crescut de infectare HIV, în special adolescenții care fac parte din grupul practicantelor de sex comercial;
- identificarea și evaluarea serviciilor existente care se adresează acestor adolescenți și tinerilor cu risc crescut de infectare HIV;

Metodologia cercetării cantitative

Categoria vizată este reprezentată de femeile care practică sexul comercial (în special cele care lucrează în stradă, pe centură, în bordeluri ilegale de proastă calitate) în vârstă de până la 25 de ani (exclusiv). Pentru a descrie sub-populația în vederea eșantionării s-a realizat o estimare a numărului și dispersiei teritoriale a acestora, prezentată în *Tabelul 1*.

Pentru realizarea eșantionului de femei care practică sexul comercial s-a recurs la *metoda bulgărelui de zăpadă* ce constă în interviuarea persoanelor recomandate de respondenții anteriori. În acest caz, operatorii au fost instruiți să identifice inițial câteva persoane din categoria vizată, urmând ca acestea să recomande alte respondente care să indice la rândul lor alte persoane până ce numărul de chestionare a fost completat. Pentru a avea o imagine mai generală asupra caracteristicilor acestui fenomen eșantionul total a fost împărțit în trei subeșantioane din trei localități diferite, cunoscute pentru numărul relativ ridicat al femeilor care practică sexul comercial: București (150 chestionare), Constanța și Timișoara (fiecare cu câte 75 de chestionare).

Tabel 1. Estimarea persoanelor care practică sexul comercial

		Practicante ale sexului comercial			
		sub 18 ani		18-24 ani	
		M	F	M	F
București	ARAS	40	170	120	400
Constanța	ARAS		15	1	25
	Alte surse		200		200
Iași	ARAS		16		39
	Alte surse				
Timișoara	ARAS		19		26
	Alte surse		45	50	

Deoarece cercetarea abordează o temă extrem de sensibilă am informat pe tot parcursul cercetării intervievații atât care sunt scopul și beneficiile studiului cât și consecințele pe care le pot avea participând la cercetare. De asemenea, intervievaților li s-a prezentat faptul că răspunsurile și informațiile date sunt confidențiale, că numele lor nu a fost asociat în nici un fel cu răspunsurile pe care le-au dat și că acestea vor fi adăugate într-o bază de date conținând răspunsurile tuturor participanților. Mai mult decât atât, întrucât cercetarea s-a desfășurat pe subiecți umani iar eșantionul a cuprins și persoane minore s-a obținut de către UNICEF acordul *Comisiei de Etică* din cadrul Ministerului Sănătății.

Pentru colectarea datelor s-a utilizat un chestionar cu un set de întrebări standardizate (comune pentru toate cele șapte țări incluse în proiect) și un set de întrebări specifice pentru România. Pretestarea instrumentului de investigație s-a realizat în București. Pentru pretestare, au fost selectate 10 adolescente care Accesul echipei de cercetare la acești adolescenți a fost facilitată de către lucrători stradali („outreach workers”) ai ARAS.

Aplicarea chestionarelor s-a realizat în perioada noiembrie 2007 - martie 2008, de către operatori din cadrul ARAS care lucrează în locațiile alese pentru cercetare (București, Constanța și Timișoara). Operatorii au fost lucrători stradali („outreach workers”) cu experiență în lucrul cu grupurile cu risc crescut de infectare. Acest proces a permis operatorilor ARAS să identifice adolescenții și tinerii cu risc crescut de infectare din fiecare locație și să aplice chestionarele.

Metodologia cercetării calitative

Pentru a completa informația de tip cantitativ au fost realizate un număr de 10 interviuri cu persoane ce au făcut în ultima lună sex comercial. Cercetarea cantitativă s-a realizat în perioada noiembrie 2007-martie 2008. Principalele teme abordate în cazul femeilor care practică sexul comercial au fost: istoricul experienței femeilor care practică sexul commercial, experiența actuală, parteneri sexuali ocazionali sau constanți, consumul de servicii.

Rezultatele cercetării

Vârsta adolescentelor și tinerelor care practică sexul comercial

Analiza distribuției pe vârste ne indică faptul că un procent de 21% dintre femeile care practică sexul comercial sunt minore (60 din cele 300 de persoane intervievate).

Tabel 2. Distribuția eșantionului de adolescente care practică sexul comercial, pe vârste

Vârsta	Număr	Procente	Procente cumulative
13	1	,3	,3
14	4	1,3	1,7
15	13	4,3	6,0
16	14	4,7	10,7
17	31	10,3	21,0
18	42	14,0	35,0
19	41	13,7	48,7
20	45	15,0	63,7
21	43	14,3	78,0
22	24	8,0	86,0
23	25	8,3	94,3
24	17	5,7	100
Total	300	100	

Riscul mai ridicat la vârste relativ mici este confirmat și de faptul că vârsta medie de începere a practicării sexului comercial pe total eșantion este de 16 ani și că în general riscul de începere a fost în jurul vârstelor de 16-17 ani. Cu toate acestea, diferențele dintre cei de 18-20 de ani și cei cu vârste între 21 și 24 de ani pot indica o creștere a riscului de a începe practicarea sexului comercial la vârste din ce în ce mai fragede.

Tabel 3. Vârsta la care adolescentele au început practicarea sexului comercial

Vârsta la care au început practicarea sexului comercial	Vârsta la momentul interviului											
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Medie	.	13	15	14	15	16	16	16	17	17	17	17
Mediană	.	13	15	14	15	16	16	16	17	17	17	17
Nr de cazuri	1	4	13	14	31	42	41	45	43	24	25	17

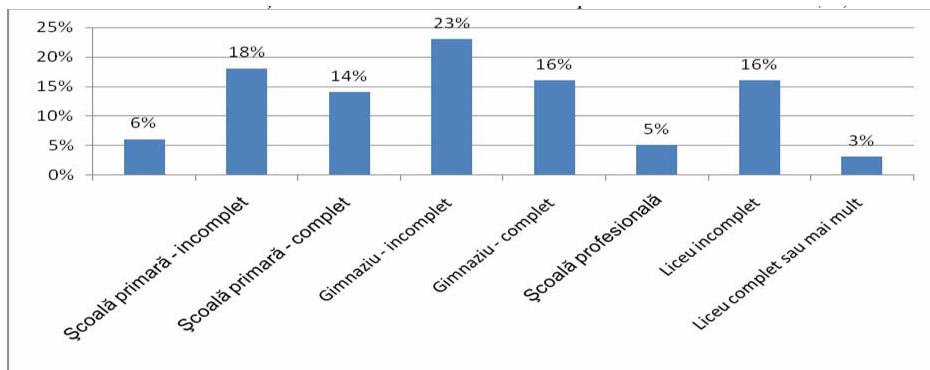
Etnia adolescentelor și tinerelor care practică sexul comercial

Persoanele de etnie romă sunt într-un procent mult mai ridicat decât există în general în România – 27%. Vârsta medie la care au început acestea să practice sexul comercial este de asemenea mai mică (diferența este semnificativă statistic). De asemenea se cunoaște faptul că tradițional persoanele de sex feminin de etnie romă își încep tradițional viața sexuală mai devreme comparativ cu populația majoritară.

Nivelul de educație al adolescentelor și tinerelor care practică sexul comercial

În ceea ce privește nivelul de educație constatăm că acesta este foarte redus. Astfel, 38% dintre respondente au doar până în școala primară completă. În plus doar un sfert dintre fete au peste gimnaziu complet și doar 3% au liceu complet sau mai mult. Aproape nici o persoană nu frecventează în prezent o formă de învățământ (doar 1% dintre persoanele intervievate).

Ultimul nivel de educație absolvit de adolescentele care practică sexul comercial, (%)

Statutul marital al adolescentelor și tinerelor care practică sexul comercial

În ceea ce privește statutul marital, 59% dintre respondente au declarat că trăiesc singure în timp ce 37% trăiesc cu partenerul și 3% sunt căsătorite. Este interesant de observat că doar 24% dintre femeile au trăit în ultima lună cea mai mare parte a timpului în apartamentul părinților, cele mai multe trăind fie în apartamente personale sau ale partenerilor (46%) sau în casa/apartamentul altcuiva (20%). Există și un număr redus de femei care au declarat că nu au o adresă stabilă (4% dintre respondente).

Începerea practicării sexului comercial

Începerea practicării sexului comercial se face pentru cele mai multe dintre fetele tinere la vârste extrem de fragede, pentru cele mai multe înainte de vârsta de 18 ani (78%) sau chiar înainte de 15 ani (16%). Dar viața sexuală începe devreme pentru aproape toate, pentru 96% înainte de 18 ani și pentru 46% chiar înainte de 15 ani.

Tabel 4. Câteva caracteristici ale celor care fac sex comercial

Câteva caracteristici ale celor care fac sex comercial	
Au făcut sex înainte de 15 ani	46%
Au făcut sex comercial înainte de 15 ani	16%
Au făcut sex înainte de 18 ani	96%
Au făcut sex comercial înainte de 18 ani	78%

Multe dintre ele provin din familii instabile, din medii în care practicarea sexului comercial este un mod de supraviețuire, au trecut prin instituții de protecție a copilului (13%) sau chiar prin centre de reeducare pentru minori (12%).

Tânăra, 24 ani, provine din familie dezorganizată, tatăl plecat de acasă în copilărie, frate ucis, câteva luni petrecute în centru de plasament.

I: Dacă te gândești la toată copilăria, cine ți-a plăcut ție, cine te-a influențat, oricine așa, un vecin, o rudă, mamă, sora, ca cine ai vrut tu să fii, pe cine ai luat tu de model așa?

R: Mă uitam la sora mea așa.

I: Cam la ce te uitai?

R: Păi, pe mine nu mă lăsa nici maică-mea, nici frați-miu să mă machez, să mă îmbrac în fustă scurtă, mă luam după sora mea, mă mai lua prin discoteci cu ea.

De multe ori, pe fondul lipsei de rețele de suport social, a modelelor din comunitate sau pur și simplu a unor abuzuri viața sexuală începe devreme și este urmată imediat de exploatarea sexuală a tinerei naive, vulnerabile. Iată un exemplu:

Alina, 20 de ani, provine din familie dezorganizată, crescută de bunică la țară până la 7 ani, a stat la cămin de la 7 la 18 ani.

I: Viața sexuală, cam pe la ce vârstă ai început-o?

R: La 15 ani.

I: Unde, la cămin acolo? Aveai un iubit permanent sau a fost ceva întâmplător.

R: A fost ceva întâmplător, a tras de mine, chiar nu vroiam.

I. Cine, din cămin?

R: Nu, unul din curtea școlii care era și școală și cămin.

I: Mai era cineva de față? Era mai seară ceva.

R: Nu era nimeni, ieșisem seara din magazin și m-a prins.

I: Și dup-aia, următoarea relație?

R: Am mai fost cu unul și m-a băgat la produs.... M-a luat în Spania.

Alteori, între începerea vieții sexuale și practicarea sexului comercial trece o perioadă semnificativă, ca o soluție de supraviețuire, de obținere a banilor pentru întreținere sau pentru droguri.

R: Păi, la 15 ani, am avut iubit. Pe urmă, am stat cu el așa un an, și pe urmă la 16 ani, au făcut relații sexuale diverse, mai mulți cu mine... mi-a luat daruri, și am rămas cu el împreună. Era cu 2 ani mai mare. Era cu noi din cartier, stătea pe la un restaurant, ...

I: ...deci după primul prieten al tău, cam cum a urmat viața sexuală, a ta, cine a urmat, cum ai ajuns la mai mulți ?

R: Oricum, acum cum suntem noi fetele, am văzut pe gagicul meu cum stătea cu alta de vorbă, și cum suntem geloase, m-am despărțit de el, m-am cuplat cu altcineva, dar n-am stat mult timp, 3 luni, 2 luni.

I: și când ai început să iei și un ban, o chestie ceva,

R: Pe la 22-23 de ani

Tipuri de „servicii” oferite

Din cercetare a reieșit faptul că cele mai multe fete practică sexul „normal”/ vaginal (99%), sexul oral (96%) dar și sexul anal (24%).

Tabel 5. Tipuri de servicii sexuale oferite de tinerele care practică sexul comercial

Tipuri de servicii sexuale și alte caracteristici ale tinerelor care practică sexul comercial	
% celor care au făcut cel puțin o dată sex normal, vaginal	99%
% celor care au făcut cel puțin o dată sex anal	24%
% celor care au făcut cel puțin o dată sex comercial oral	96%
Numărul mediu al partenerilor comerciali în ultima lună	40,4
Au fost forțați cel puțin o dată să facă sex	50%

Clienții femeilor care practică sexul comercial

Există mai multe categorii de persoane care au relații sexuale cu femeile care practică sexul comercial: clienții clasici - comerciali care plătesc pentru acest tip de serviciu, persoane stabile care se implică în relație o perioadă îndelungată de timp (soț, iubit) și parteneri ocazionali (de regulă persoane cunoscute). În secțiunile următoare vom analiza aceste trei tipuri de relații sexuale.

Prin partener sexual comercial definim acea persoană care plătește o sumă de bani pentru un contact sexual cu o practicantă a sexului comercial. Majoritatea persoanelor chestionate (90%) declară că au avut contact sexual cu un partener sexual comercial în ultima săptămână.

Media partenerilor sexuali comerciali în ultima lună este de 40, iar media partenerilor cu care au avut contact sexual o singură dată este de 34, ceea ce indică aproximativ un client nou pe zi pentru fiecare practicantă a sexului comercial. Numărul mare de parteneri sexuali comerciali mărește riscul expunerii la infecția cu HIV atât în rândul acestora cât și în rândul femeilor care practică sexul comercial. În ultimul an, media partenerilor de sex comercial este de 420 iar dintre aceștia cu 373 de persoane au avut contact sexual o singură dată ceea ce se apropie de media de un nou client pe zi.

Prin partener stabil am definit un soț sau un iubit cu care este de așteptat să existe un angajament pentru o relație de durată. Din cercetare reiese faptul că 47% dintre FSW chestionate aveau la momentul derulării cercetării o relație stabilă, erau fie căsătorie fie trăiau în uniune consensuală. Media contactelor sexuale cu partenerul stabil este de 11,3 ori pe lună.

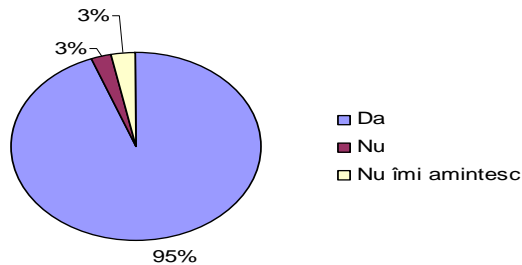
O serie de întrebări s-au referit la relațiile sexuale avute în ultimul an de către FSW cu parteneri ocazionali. Prin partener ocazional am definit o persoană cu care nu există o așteptare pentru angajare într-o relație și nu sunt implicați bani de fiecare dată pentru sex. Dintre FSW implicate în cercetare, un procent de 29% declară că au avut contact sexual cu un partener ocazional, iar 71% declară că nu au avut contacte sexuale cu astfel de persoane.

Protecția în timpul contactelor sexuale

Singura metodă de protecție pe care o pot folosi practicantele sexului comercial împotriva bolilor cu transmitere sexuală este utilizarea prezervativului. Principala modalitate de transmitere a virusului HIV este prin intermediul relațiilor sexuale neprotejate. Rapoartele UNAIDS și UNODC arată că în țările afro-asiatice masiv afectate de sărăcie, infecția cu HIV se răspândește în mod special prin intermediul relațiilor sexuale comerciale.

Majoritatea FSW chestionate (95%) declară că au folosit prezervativ la ultimul contact sexual cu un partener de sex comercial spre deosebire de 3% care nu au folosit prezervativul și un alt procent de 3% care nu își amintesc. Deși procentul declarat al utilizării prezervativului la ultimul contact sexual este foarte ridicat totuși vom constata că la întrebarea referitoare la utilizarea prezervativului în ultimul an, procentul utilizării acestuia scade vertiginos.

Utilizarea prezervativului la ultimul contact sexual cu un partener de sex comercial

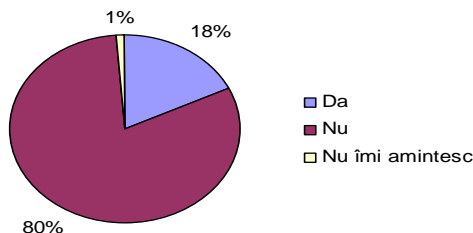
Notă: totalul depășește 100% datorită rotunjirii procentelor

Interviurile desfășurate cu FSW relevă faptul că acestea sunt informate în legătură cu necesitatea utilizării prezervativului în timpul relațiilor sexuale și declară că, de regulă, practică această metodă de protecție împotriva bolilor cu transmitere sexuală dar, există și situații în care, circumstanțial nu folosesc prezervativul în timpul contactelor sexuale ceea ce înseamnă expunere la BTS (inclusiv expunere la infecția cu HIV). Motivele pentru care nu au utilizat prezervativul în timpul contactelor sexuale cu partenerii de sex comercial în ultimul an sunt următoarele: partenerul mi-a oferit un preț mai bun - 75%, partenerul meu nu a dorit - 69%, nu mi-am permis să cumpăr - 6%, îmi place mai mult fără/plăcerea era mai mare - 5%, alt motiv - 7%.

În cazul practicantelor de sex comercial care au relații sexuale cu parteneri stabili constatăm că la ultimul contact sexual cu partenerul doar 18% declară că au folosit prezervativul spre deosebire de un procent semnificativ de 80% din cazuri care nu au utilizat prezervativul, iar 1% nu își amintesc.

În condițiile în care riscul expunerii la boli cu transmitere sexuală este foarte ridicat în rândul FSW atunci și riscul expunerii partenerilor stabili la acestea (inclusiv HIV) este la fel de ridicat.

Utilizarea prezervativului la ultimul contact sexual cu partenerul stabil

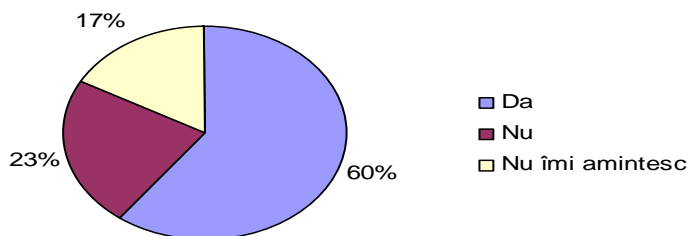

În privința utilizării prezervativului în ultima lună cu partenerul stabil am obținut următoarele rezultate: 9% declară că au folosit prezervativul de fiecare dată, 13% de cele mai multe ori, 4% cam în jumătate din cazuri, 8% uneori, 2% rar iar 65% niciodată. Procentele relativ apropiate de cele referitoare la utilizarea prezervativului la ultimul contact sexual exprimă același comportament de risc.

În acest context al neutilizării prezervativului considerăm că riscul transmiterii virusului HIV este unul foarte ridicat dar asumat de către partenerii sexuali ai FSW întrucât relațiile sexuale s-au realizat pe baza consensului în cazul a 95% dintre persoanele chestionate; în 4% din cazuri partenerul a folosit forța, în 0,5% din cazuri FSW a utilizat forța iar în cazul a 0,5% atât respondentă cât și partenerul sexual au recurs la forță pentru a avea relații sexuale.

Din cercetare reiese faptul că la ultimul contact sexual cu un partener sexual ocazional, 60% dintre persoanele chestionate au folosit prezervativ, spre deosebire de 23% din cazuri în care nu au folosit prezervativul iar 17% din FSW nu își amintesc dacă au folosit sau nu prezervativul. și în această situație, riscul expunerii la virusul HIV este foarte ridicat atât pentru FSW cât și pentru partenerul de sex ocazional.

Utilizarea prezervativului la ultimul contact sexual cu un partener ocazional

Sursele de procurare a prezervativelor sunt cunoscute de către majoritatea practicanților de sex comercial cu excepția unui procent de 2% care nu cunosc nici un loc de procurare a acestora. Au fost menționate următoarele surse: chioșc de ziare/benzină - 72%, lucrători/asistenți sociali - 70%, farmacie - 61%, supermarket - 50%, alte surse - 17%.

Considerăm că existența unor servicii de specialitate dezvoltate sau susținute de către autoritățile statului care să ofere inclusiv prezervative în mod gratis ar contribui la creșterea procentului de utilizare a prezervativului măcar și prin faptul că FSW ar putea avea în permanență prezervative nemaifiind nevoite să le cumpere. De altfel și procentul ridicat al procurării prezervativelor de la lucrătorul social prin programele de intervenție stradală indică faptul că această sursă este preferată.

Prezența bolilor cu transmitere sexuală

Unul dintre cele mai mari riscuri pe care și le asumă practicantele sexului comercial este dat de contactarea unor boli cu transmitere sexuală. Din răspunsurile FSW chestionate a rezultat faptul că 17% dintre acestea au avut în ultimul an leziuni, secreții neobișnuite în zona genitală, infecții, boli cu transmitere sexuală. Acest procent de practicante ale sexului comercial care s-au confruntat cu bolile cu transmitere sexuală poate fi interpretat prin neutilizarea circumstanțială a prezervativului în timpul relațiilor sexuale.

Deși marea majoritate a practicantelor sexului comercial care se confruntă cu astfel de probleme medicale au urmat sau urmează un tratament acest fapt nu modifică semnificativ riscul expunerii clienților la BTS întrucât este de așteptat ca și în această perioadă FSW să presteze servicii sexuale.

Este absolut necesar să amintim aici faptul că prezența virusului HIV în organism nu are drept consecințe leziuni sau secreții în zona genitală, persoana infectată putând fi aparent sănătoasă și în același timp să transmită virusul și altora. Riscul expunerii la HIV al FSW și al clienților/partenerilor lor sexuali rămâne în continuare extrem de ridicat în condițiile neutilizării prezervativului chiar dacă practicanta de servicii sexuale comerciale nu are alte boli transmisibile sexual deși interviurile calitative arată faptul că femeile care practică sexul comercial se confruntă în marea lor majoritate cu hepatita (unele cazuri chiar hepatita de tip C).

Sarcină și avort

Un alt risc asumat de către FSW este reprezentat de apariția sarcinilor nedorite ceea ce implică în majoritatea cazurilor recurgerea la avort. Un procent semnificativ de femei care practică sexul comercial (62%) au experimentat cel puțin o sarcină. Astfel, la întrebarea „de câte ori ai fost însărcinată?” am obținut următoarele răspunsuri: o dată - 35%, de două ori - 29%, de trei ori - 20%, de patru ori - 9%, de cinci ori și peste - 7%.

Procentele sunt foarte ridicate ținând cont de faptul că în eșantionul nostru au intrat doar practicantele sexului comercial cu vârsta cuprinsă între 15-25 de ani. În mod logic, la FSW cu vârsta peste 21 de ani procentele sarcinilor experimentate cresc substanțial ca și riscurile asociate producerii unui avort sau a faptului că acestea continuă să practice sexul comercial și în perioada sarcinii.

Media este de 2,4 sarcini dar majoritatea FSW (75%) au un copil, 20% - 2 copii, 4% - 3 copii și peste. Din interviurile calitative am constatat faptul că, o parte a FSW au început să practice sexul comercial după nașterea copiilor, iar altele au născut copiii practicând acest tip de servicii sexuale chiar și în perioada gravidității, având sau nu un partener stabil (soț, iubit) care consimte ca partenera să practice servicii sexuale comerciale.

Nu toate sarcinile au fost păstrate. Un procent de 85% dintre femeile care practică sexul comercial au apelat cel puțin o dată la avort ceea ce reprezintă o situație mai mult decât îngrijorătoare ținând cont de faptul că doar 17% dintre acestea au înregistrat un avort spontan.

Posibilitatea ca FSW să rămână însărcinate în afara dorinței lor poate fi cauzată fie de lipsa utilizării prezervativului, fie de folosirea forței de către partener în timpul relației sexuale. Următoarele procente referitoare la numărul avorturilor realizate sunt relevante: 44% - un singur avort, 29% - două avorturi, 17% - trei avorturi, 5% - patru avorturi, 5% - cinci avorturi și peste.

Îngrijorătoare este situația FSW care practică sexul comercial în perioada gravidității expunându-se nu doar pe ele ci și fătul la multiple riscuri. În acest sens, sistemul sanitar și cel de protecție socială va trebui să ofere un răspuns prin crearea unor servicii și instituții care să-și asume în mod real monitorizarea gravidei și prevenirea abandonului copilului.

Nivelul de informare a subiecților privind fenomenul HIV/SIDA

Femeile care practică sexul comercial participante la cercetare au un nivel ridicat de informare cu privire la transmiterea sexuală a HIV: 86% știu că riscul de transmitere a HIV poate scădea având relații sexuale cu un singur partener fidel, neinfestat, iar 96% sunt conștiente că utilizarea prezervativelor poate reduce riscul de transmitere a HIV.

Majoritatea femeilor care practică sexul comercial (56%) știu că o persoană poate arăta sănătoasă și să fie infectată cu HIV. Din aceste informații putem deduce că, dacă majoritatea FSW cunosc modalitățile de prevenire, totuși faptul că mai mult de 40% cred că o persoană nu poate avea HIV și să arate și sănătoasă poate fi un motiv serios de dezvoltare de noi campanii de informare ca și de dezvoltare de servicii de specialitate.

Consumul de drog în rândul practicantelor sexului comercial

În general, cele două probleme sociale, practicarea sexului comercial și consumul de drog se asociază în cele mai multe cazuri. În ceea ce privește comportamentul legat de consumul de drog injectabil în rândul FSW chestionate în cadrul cercetării noastre constatăm că 21% dintre acestea și-au injectat droguri, 77% nu au recurs la drog injectabil, iar un procent de 2% nu răspund la această întrebare.

Vârsta la care și-au injectat pentru prima dată droguri este 17 ani, vârsta adolescenței, cam în aceeași perioadă sau la scurt timp după ce au început să practice sexul comercial. Media vârstei de începere a sexului comercial pe întreg eșantionul este de 16 ani iar riscul de începere în general a fost în preajma vârstelor

de 16-17 ani. Așadar, în cazul grupului nostru de studiu, scenariul conform căruia sexul comercial și consumul de drog se asociază comportamental se confirmă la data efectuării cercetării pentru mai puțin de un sfert dintre practicantele sexului comercial.

Am început să mă prostituez acum aproape 2 ani. Mă apucasem de droguri și veneau la noi să consume și fete care se prostituau. Eram prietenă cu ele. Am văzut că ele aveau mereu bani de haine, de droguri și când am văzut că îmi era rău și făceam greu rost de marfă (nu aveam bani), ele îmi mai dădeau când îmi era rău, dar după un timp mi-au spus că îmi fac ele cunoștință cu niște clienți de-ai lor. Am văzut că făceam bani și o făceam de câte ori aveam nevoie.

Un procent de 88% dintre FSW consumatoare de drog și-au injectat zilnic droguri, un procent cumulativ de 6% în ultima săptămână, 3% în ultima lună și 1% acum mai mult de un an de zile. După cum se poate observa majoritatea sunt consumatoare constante de drog injectabil situându-se în risc dublu de expunere la infecția cu virusul HIV ca și la alte boli contagioase. Probabilitatea de a contacta diverse boli crește exponențial în cazul persoanelor care sunt și practicante ale sexului comercial și consumatoare de drog injectabil.

Întâlnim chiar familii în care ambii parteneri sunt consumatori de drog injectabil iar soția practică sexul comercial:

R:mai ales acum că mi-am luat soț drogat și că și eu mă droghez.

I: De cât timp ești cu soțul?

R: De șapte ani.

I: Nu-i chiar puțin, e ceva. și înțeleg că aveți 2 copii împreună?

R: Da.

I: Când v-ați luat, consumați amândoi droguri?

R: Numai el. Eu nu, nici n-am știut ce înseamnă. Aveam 15 ani.

I: și tu de când te-ai apucat?

R: De un an jumate. De heroină.

I: Ca și el?

R: Da. Au fost bani mulți, și crezi că viața e frumoasă așa, cobori din taxi, îți iei, îți faci și te simți toată ziua așa și când s-au terminat banii deja aveam nevoie, simțeam să trag.

I: El de cât timp consumă?

R: 13 ani.

Majoritatea FSW consumatoare de drog injectabil au folosit în ultima lună heroină (95%), cocaină (10%), heroină și cocaină împreună (8%), metadonă-tablete (13%) și benzodiazepine (13%). Procentele și tipurile de drog utilizate în ultimul an sunt aproximativ aceleași cu câteva excepții. Media vârstei primei injectări se încadrează în intervalul vârstei adolescenței (16-19 ani) în cazul

consumului de heroină, morfină și benzodiazepine și crește la 20 de ani în cazul consumului de cocaină și metadonă.

Putem constata existența unui cerc vicios, a unei capcane în care sunt prinse anumite femei tinere: sexul comercial și consumul de drog injectabil. Deși până la momentul derulării cercetării doar 21% dintre FSW erau și consumatoare de drog injectabil, riscul ca și alte practicante ale sexului comercial să intre în rândul consumatorilor de drog este foarte mare. De asemenea și riscul ca alte fete consumatoare de drog injectabil să se apuce de practicarea sexului comercial este foarte mare, fie dintr-o necesitate economică, aceea de a obține bani pentru costul drogurilor fie ca victime ale traficului de ființe umane.

Relațiile cu poliția și cu sistemul de administrare a justiției

Faptul că de cele mai multe ori femeile care practică sexul comercial stau pe stradă în căutare de clienți și faptul că prostituția este incriminată de lege, le face să fie vulnerabile la raidurile poliției. Astfel, în ultimul an, numai 13% dintre cele care au participat la cercetare nu au fost niciodată oprite sau hărțuite de poliție, în timp ce 87% au fost oprite cel puțin o dată (în medie de 81 de ori s-a întâmplat acest lucru celorlalte).

Cercetarea calitativă scoate la iveală, în unele cazuri, o relație de complicitate/resemnare a poliției. Pe de altă parte, femeile care practică sexul comercial încearcă să evite întâlnirile cu poliția practicând strategii de supraviețuire, uneori prin complicitate cu anumiți lucrători din poliție.

Amenzile aplicate de poliție pentru prostituție nu au un efect real, în sensul reducerii numărului femeilor care practică sexul comercial. “Inutilitatea” acestei metode este înțeleasă și de polițiști care, după ce le cunosc și le amendează de câteva ori renunță la această măsură.

Numai 7% dintre respondenți au fost la închisoare, iar pe perioada detenției nu au consumat droguri injectabile. În Centre de Reeducare pentru Minori au fost 5% dintre femeile care practică sexul comercial, timp în care nu au consumat droguri injectabile.

Se observă că un procent destul de ridicat al femeilor care practică sexul comercial sunt și consumatoare de droguri, ceea ce le sporește gradul de vulnerabilitate. Pe de altă parte, faptul că lucrează pe stradă sporește riscurile la care se expun.

Se pare că ponderea celor care au trecut printr-o instituție de protecție a copilului este mai mare, respectiv 13%, ceea ce confirmă riscul existent în rândul copiilor aflați în instituții de protecție și/sau al tinerilor post-instituționalizare de a ajunge să practice sexul comercial. Indirect, aceasta susține nevoia de dezvoltare a unor servicii de suport mai bine puse la punct pentru tinerii care părăsesc instituțiile de protecție specială.

Una dintre fetele care practică sexul comercial și care a fost într-un Centru de plasament a mărturisit în cadrul unui interviu că și-a început viața sexuală la vârsta de 15 ani, fiind victima unui viol.

Accesul la servicii și programe de suport

Sectorul serviciilor sociale pentru femeile care practică servicii sexuale comerciale este foarte slab dezvoltat nu doar în România ci și la nivel internațional. Cauzele acestei situații sunt datorate faptului că fenomenul este ascuns, că majoritatea țărilor nu au legalizat prostituția, situație care îngreunează crearea de către stat a unor instituții și servicii care să monitorizeze și să sprijine FSW în rezolvarea problemelor și nevoilor pe care le întâmpină. Chiar și în condițiile nelegalizării prostituției, autoritățile publice vor trebui să-și asume consecințele acestui fenomen social ca bolile transmisibile sexual (inclusiv HIV) și abandonul copiilor la naștere.

Întrucât practicantele sexului comercial care au făcut parte din eșantionul nostru nu au un loc de muncă legal și deci trăiesc din această „meserie” considerată în România ca fiind infracțiune, acestea nu au asigurare medicală pentru a beneficia de anumite drepturi, situație descrisă într-un interviu realizat cu o FSW de 16 ani, de etnie romă:

Este prima dată când rămân însărcinată. La doctor nu am fost de foarte mult timp. Am fost la centrul de schimb de seringi să mă vadă un doctor și mi-a spus unde să merg pentru ecografie.....am nevoie de un doctor ginecolog, dar bani pentru ecografia și altele nu am că nu mai pot ieși cu clienții.... În ultima lună nu am făcut sex că a început să se vadă burta și nu mai pot ieși cu clienții, iar cu prietenul meu m-am certat, acum el este cu alta, s-a însurat și pe mine nu mă mai caută.

Accesul femeilor care practică sexul comercial și care au făcut parte din eșantionul nostru, la serviciile sociale și sanitare de specialitate este redus. Așa cum se poate observa din tabelul următor, o parte dintre FSW chestionate au apelat în ultimul an doar la servicii medicale și după cum constatăm, și la acestea doar în caz de forță majoră ca prezența unei boli sau o sarcină nedorită: 20% la medic de familie, 39% la spital și 25% la clinică privată.

Nu au fost accesate serviciile de sprijin psihosocial gen programe post-cură, programe de reabilitare, centre anti-drog pentru consiliere și terapie etc. Un procent de 13% dintre practicantele sexului comercial care sunt și consumatoare de droguri au apelat la programe de schimb de seringi.

Tabel 6. Servicii apelate în ultimul an de către FSW

Tip serviciu	Procent
medic de familie	20%
spital	39%
clinică privată	25%
adăpost/centru pentru victimele traficului de persoane	-
dezintoxicare	1%
metadonă	2%
programe post-cură	-
programe de reabilitare	-
programe de schimb de seringi	13%
centre anti-drog de sector	-

În ceea ce privește lipsa accesării serviciilor și prestațiilor sociale (consiliere, venit minim garantat etc) am constatat din interviurile individuale că motivele sunt diverse: lipsa suportului din partea specialiștilor din cadrul serviciilor publice, excluderea socială, nerespectarea prevederilor legale de către beneficiari etc.

I: Ați cerut ajutor la primărie, la protecția copilului, ați spus că aveți un copil mic?

R: Am încercat, am avut ajutor social până la 2 ani când mi l-a tăiat că trebuia să mă duc eu să fac niște ore pentru ei. Am făcut o alocație mono-parentală, că are doar un părinte, mi-a tăiat-o și p-aia, din cauza adresei, nu știu ce legătură are adresa cu tată-su, că doar n-a înviat ta-su din morți. Am rămas cu alocația de stat 40 de mii.

După cum se poate constata, femeile care practică sexul comercial sunt excluse social neputând accesa serviciile și prestațiile sociale asigurate de către autoritățile publice centrale și locale tuturor cetățenilor aflați în dificultate. Interviurile realizate arată faptul că multe practicante ale sexului comercial nu au locuință și deci nu au un domiciliu stabil ceea ce face imposibilă accesarea anumitor servicii de sprijin cum ar fi ajutorul social pentru asigurarea venitului minim garantat.

Concluzii și recomandări

- Caracteristici ale adolescentelor și tinerelor care practică sexul comercial:
 - 21% dintre femeile care practică sexul comercial sunt minore (60 din cele 300 de persoane intervievate). Procentul celor sub 20 de ani inclusiv este de 64% indicând un risc disproporționat în general la persoanele tinere.
 - persoanele care s-au declarat de etnie romă sunt într-un procent mult mai ridicat decât există în general în România - 27%.
 - foarte multe tinere FSW trăiesc singure (59%) deși sunt destule care trăiesc în concubinaj (37%) sau sunt căsătorite (3%).

- nivelul de educație al acestor fete este foarte redus: 38% au doar maxim școala primară completă și doar 3% au liceu complet sau mai mult.
 - doar 64% au carte de identitate permanentă sau provizorie și doar 70% certificat de naștere.
 - 21% dintre fetele care fac sex comercial sunt și consumatoare de droguri injectabile.
 - dintre partenerii stabili ai fetelor, un procent de 23% sunt consumatori de droguri injectabile.
 - 17% dintre FSW declară că au avut în ultimul an infecții, boli cu transmitere sexuală.
 - 85% dintre femeile care practică sexul comercial au apelat cel puțin o dată la avort.
 - utilizarea prezervativului este declarată de 94 % dintre practicantele de sex comercial pentru ultimul contact sexual cu partenerii comerciali și de 86% ca practică pe care au folosit-o întotdeauna în ultimul an cu partenerii comerciali.
- Există mai multe categorii de persoane care au relații sexuale cu femeile care practică sexul comercial (FSW): clienții clasici - comerciali care plătesc pentru acest tip de serviciu, persoane stabile care se implică în relație o perioadă îndelungată de timp (soț, iubit) și parteneri ocazionali (persoane cunoscute).
- Majoritatea persoanelor chestionate declară că au avut contact sexual cu un partener comercial în ultima săptămână; datele indică aproximativ un client nou pe zi pentru fiecare practicantă a sexului comercial.
- Autoritățile publice ar trebui să dezvolte centre de specialitate prin intermediul cărora FSW să poată beneficia pe lângă serviciile de consiliere și de prezervative oferite gratis.
- Deși marea majoritate a practicantelor sexului comercial care se confruntă cu diverse boli cu transmitere sexuală (17%) au urmat sau urmează un tratament acest fapt nu modifică semnificativ riscul expunerii clienților la BTS întrucât este de așteptat ca și în această perioadă FSW să presteze servicii sexuale.
- Un procent semnificativ de femei care practică sexul comercial au experimentat cel puțin o sarcină. Procentele sunt foarte ridicate ținând cont de faptul că în eșantionul nostru au intrat doar practicantele sexului comercial cu vârsta cuprinsă între 15 - 21 de ani. În mod logic, la FSW cu vârsta peste 21 de ani procentele sarcinilor experimentate cresc substanțial ca și riscurile asociate producerii unui avort sau a faptului că acestea continuă să practice sexul comercial și în perioada sarcinii.

– Sectorul serviciilor sociale pentru femeile care practică servicii sexuale comerciale este foarte slab dezvoltat. Cauzele acestei situații sunt datorate faptului că fenomenul este ascuns, că România nu a legalizat sexul comercial, situație care îngreunează crearea de către stat a unor instituții și servicii care să monitorizeze și să sprijine FSW în rezolvarea problemelor și nevoilor pe care le întâmpină.

– Accesul femeilor care practică sexul comercial și care au făcut parte din eșantionul nostru, la serviciile sociale și sanitare de specialitate este redus. O parte dintre FSW chestionate au apelat în ultimul an doar la servicii medicale și după cum constatăm, și la acestea doar în caz de forță majoră ca prezența unei boli sau o sarcină nedorită.

– Îngrijitoare este situația FSW care practică sexul comercial în perioada gravidității expunându-se nu doar pe ele ci și fătul la multiple riscuri. În acest sens, sistemul sanitar și cel de protecție socială va trebui să ofere un răspuns prin crearea unor servicii și instituții care să-și asume în mod real monitorizarea gravidei și prevenirea abandonului copilului.

– Nu au fost accesate serviciile de sprijin psihosocial gen programe post-cură, programe de reabilitare, centre anti-drog pentru consiliere și terapie etc. Motivele neaccesării serviciilor și prestațiilor sociale (consiliere, venit minim garantat etc) sunt diverse: lipsa suportului din partea specialiștilor din cadrul serviciilor publice, excluderea socială, nerespectarea prevederilor legale de către beneficiari etc.

– Femeile care practică sexul comercial sunt excluse social neputând accesa serviciile și prestațiile sociale asigurate de către autoritățile publice centrale și locale tuturor cetățenilor aflați în dificultate. Multe practicante ale sexului comercial nu au locuință și deci nu au un domiciliu stabil ceea ce face imposibilă accesarea anumitor servicii de sprijin cum ar fi ajutorul social pentru asigurarea venitului minim garantat.

– Legalizarea sexului comercial este o posibilă soluție pentru a putea controla și preveni răspândirea de boli cu transmitere sexuală, pentru a preveni și reduce toate riscurile legate de practicarea sexului comercial. La ora actuală, statele europene care aveau legalizată prostituția încep să rediscute eficiența aceasei măsuri care se pare că nu a contribuit la reducerea efectelor sexului comercial. Chiar și în condițiile nelegalizării sexului comercial, autoritățile publice vor trebui să-și asume consecințele acestui fenomen social ca bolile transmisibile sexual (inclusiv HIV) și abandonul copiilor la naștere.

Rezumat

Tranziția de la comunism la democrație parcursă în ultimii 19 ani de către țările din Europa de Est a generat fenomene sociale negative gen sărăcie, șomaj, migrație dar și probleme sociale mai puțin vizibile și greu de monitorizat și controlat ca sexul comercial. O cercetare axată pe riscul de infectare cu HIV în rândul tinerelor ce practică sexul comercial reprezintă o noutate în România și chiar în regiune. Cercetările de acest gen sunt rare datorită dificultăților ridicate în eșantionarea și culegerea datelor generate de manifestarea „ascunsă” a fenomenului. Sexul comercial reprezintă o problemă socială ale cărei efecte sunt greu de controlat: răspândirea HIV și a altor infecții cu transmitere sexuală, criminalitate economico-financiară, devianță, abuzuri și violență, asocierea cu dependența de droguri etc.

Cuvinte cheie: risc, sex comercial, HIV, servicii sociale, politici sociale

Bibliografie

- ARAS, UNAIDS, 2005, *Perspectivă asupra transmiterii HIV/SIDA și ITS în rândul practicantelor sexului comercial*, București.
- Iatridis, D.S., (ed.), 2000, *Social Justice and the Welfare State in Central and Eastern Europe. The Impact of Privatization*, Greenwood Pub Group.
- Lerner, G., 1986, „The Origin of prostitution in Ancient Mesopotamia”, *Signs*, vol. 11, no. 2 winter,, pp. 236-254, The University of Chicago Press.
- Plamondon, G., 2002, *La prostitution: profession ou exploitation? Une réflexion à poursuivre*, Direction de la recherche et de l'analyse, Conseil du statut de la femme, Québec.
- Richard, D.A.J., 1986, *Sex, Drugs, Death, and the Law. An Essay on Human Rights and Overcriminalization*, Rowman&Littlefield Publishers, Inc.
- UNAIDS, 2008, *Report on the Global HIV/AIDS Epidemic*.
- UNODC, 2007, *Economic and Social Consequences of Drug Abuse and Illicit Trafficking*, Technical Series no. 6, http://www.unodc.un.or.th/econ_soc/, accesat 7 februarie 2007.
- Weitzer, R. 2007, „Prostitution as a Form of Work”, *Sociology Compass*, 1/1. 143-155.